

деревини на корені, що відведена для головного користування; C_{π} – повна собівартість лісопродукції (Z_{π}) (за винятком кореневої плати за спеціальне використання деревини), а також транспортні витрати, пов'язані з доставкою лісопродукції в пункт реалізації; K – основний і обіговий капітал, необхідний на заготівлю лісопродукції в лісі та її транспортування у пункт реалізації; p – банківський відсоток.

3. У тих випадках, коли на лісові ділянки, що відведені для головного користування, немає покупців, вони повинні зніматися з продажу до того часу, поки ситуація на ринку не зміниться на краще.

Висновки

1. Цінова політика є ефективним інструментом, за допомогою якого можна домогтися істотного поступу в напрямку до сталого управління лісами.
2. Цінова політика повинна сприяти розвитку ринків продукції лісового господарства. Удосконалення цінової політики в лісовому господарстві України доцільно здійснювати разом з творенням національної лісової політики, спрямованої на стимулювання сталого розвитку лісового господарства [3].
3. Удосконалення цінової політики у сфері лісового господарства варто розвивати в рамках концепції про граничні ціни.

Література

1. **Синякевич І.** Економіка лісокористування: Підручник. – Львів: ІЗМН, УкрДЛТУ, 2000. – 402 с.
2. **Синякевич І.** Екологічна і лісова політика: Зб. наук. праць. – Львів: ЗУКЦ. – 2004, вип. 2. – 143 с.
3. **Синякевич І.** Лісова політика. – Львів: ЗУКЦ, 2005. – 224 с.
4. **Коваль Я.В., Мишенин Е.В., Царенко А.М.** и др. Воспроизводство лесных ресурсов: эколого-экономические проблемы. – К.: СОПС Украины НАН Украины, 2002. – 315 с.
5. **Мишенин Е.В.** Формирование арендных отношений в лесном хозяйстве на экологической основе// Вісник Української академії банківської справи. – Львів: УкрАБС. – 1997, № 2. – С. 115-119.
6. **Тупиця Ю.Ю.** Экономические проблемы комплексного использования и охраны лесных ресурсов. – Львов: Вища шк., 1976. – 216 с.
7. **Кременецька Є.** У Німеччині довіряють лісничим і директорам підприємств// Лісовий і мисливський журнал, 2005, № 5-6. – С. 16-18.
8. **Польовський А.М.** Економічні, соціальні та екологічні аспекти визначення рівня корневих платежів в Україні// Наук. вісник УкрДЛТУ: Менеджмент природних ресурсів, екологічна і лісова політика. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004, вип. 14.2. – С. 115-123.
9. **Земельний кодекс України.** Затверджений Верховною Радою України від 21.06.2001 р// Відомості Верховної Ради України, 2002, № 2, 3. – С. 27.

УДК 630*6

Ст. викл. **Ю.В. Муравйов**, канд. екон. наук – НЛТУ України

МЕНЕДЖМЕНТ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглянуто поняття менеджменту у системі ведення мисливського господарства та його соціально-етичні аспекти. Подаються функції менеджменту та їх значення у процесі охорони, відтворення та раціонального використання ресурсів мисливських угідь та фауни.

Ключові слова: менеджмент, мисливське господарство, планування, організація взаємодії, мотивація, контроль.

Management in the hunting economy

The notion of management in the system of conduct hunting economy and its social-ethics aspects are considered in article. Functions of management and their value in the process of guard, recreation and rational use of resources of hunting lands and fauna are given.

Keywords: management, hunting economy, planning, organization of co-operation, motivation, control.

У сучасних умовах реформування економіки нашої держави істотно змінюються вимоги до підготовки та кваліфікаційного рівня працівників сфери управління (менеджерів) у всіх сферах національної економіки. Вони, у першу чергу, стосуються тих виробництв, в яких предметом праці є природні ресурси. Цю проблему у статті розглянемо на прикладі мисливського господарства, менеджмент якого пов'язаний з багаточисельними екологічними ризиками.

Працівники мисливського господарства повинні оволодіти системними знаннями з різних дисциплін, які у комплексі будуть достатніми для організації ефективного менеджменту на принципах сталого природокористування.

Досвід ведення мисливського господарства показує, що сучасні вимоги мисливців до продукції мисливського господарства та самого процесу полювання різко відрізняється від тих, які існували кілька десятиліть тому. Насамперед, зростають вимоги до якості сервісу обслуговування як під час, так і після полювання. Через це зростає значення менеджменту, який охоплює: спосіб (манеру) спілкування з людьми; владу та мистецтво керівництва; вміння та адміністративні навички організовувати ефективну роботу апарату; органи управління, адміністративні одиниці, служби та підрозділи тощо [1].

Таке тлумачення менеджменту повною мірою стосується до всіх галузей національної економіки, в яких предметом праці є неживі об'єкти. У процесі природокористування, а особливо в мисливському господарстві, потрібно враховувати особливості його ведення. У першу чергу, це те, що ресурси мисливських угідь та тварин мають загальнодержавне, історичне та виховне значення. По-друге, продукція мисливського господарства та мисливства у сучасних умовах не має першочергового значення для фізичного існування людини. Поряд з тим, кількість мисливців, які бажають на належному рівні провести процес полювання аж ніяк не зменшується. Тут виникає конфлікт, коли у процесі полювання завдається певна шкода довкіллю, а мисливці все ж таки бажають полювати.

Розглядаючи це питання, неможливо обминути соціально-етичні аспекти менеджменту мисливського господарства. Здійснюючи безпосередню виробничо-господарську діяльність, перед менеджерами постають проблеми соціальної та моральної відповідальності. Особливо це стосується ведення мисливського господарства.

Мисливсько-господарське підприємство використовує у своїй діяльності матеріальні, фінансові, трудові та природні ресурси, несучи перед суспільством відповідальність. Соціальна та моральна відповідальність дає такі переваги: забезпечує довгострокові перспективи розвитку мисливського гос-

подарства; змінює потреби суспільства; допомагає розв'язувати соціальні проблеми; формує норми моралі сучасного мисливця; створює доброзичливі стосунки у процесі роботи тощо [1].

Сучасний менеджмент пропонує деякі заходи для забезпечення етичної поведінки у процесі ведення мисливського господарства, зокрема, такі як: забезпечення етичних норм, які відображають систему загальних цінностей, суспільних уподобань та правил етики працівників мисливського господарства; реклама турботи про навколишнє середовище; організація комітетів з етики та морального ставлення до ресурсів мисливських угідь та фауни; проведення соціальних ревізій, призначених для оцінювання впливів соціальних чинників на організацію; організація навчання етичної поведінки мисливців у комплексі з передовими досягненнями науки стосовно охорони, відтворення та використання природних ресурсів та ін. [1].

Розглядаючи менеджмент, неможливо уникнути значення його функцій, які виникли внаслідок поділу та спеціалізації праці. Однією із важливих функцій менеджменту є планування. На перших етапах переходу економіки України до нових методів господарювання склалася хибна думка про те, що процес планування є пережитком старої командної системи. Таке розуміння процесу планування у перші роки незалежності України мало надзвичайно негативні наслідки для мисливського господарства. Майже повна відсутність цієї функції менеджменту призвела до нормативно необґрунтованих вирубувань лісів, а відстріл ресурсів мисливської фауни мав здебільшого хижацький характер [2].

Для підтвердження думки про необхідність проведення процесу планування наведемо приклади із світової практики. Так, у Фінляндії у 1985 р. було розроблено програму відтворення і використання лісових ресурсів. Чинне законодавство Італії зобов'язує користувачів (власників) планувати відтворення і використання лісових ресурсів, мати план розвитку лісового господарства. Планування лісогосподарського виробництва Швеції має за основу централізовано організоване лісовпорядкування [3]. У Німеччині добування копитних мисливських тварин планується з врахуванням якості мисливських тварин [4].

Особливості ресурсів мисливських угідь та фауни, про які згадувалося вище, є вагомими передумовами для планування мисливсько-господарської діяльності. При плануванні ведення мисливського господарства потрібно враховувати цілий ряд еколого-економічних чинників. Насамперед, це стосується того, що ведення мисливського господарства знаходиться у тісній взаємодії з лісовим та сільським господарствами. Важливе значення має планування оптимальної чисельності ресурсів мисливських тварин та ємності мисливських угідь. Планування мисливсько-господарського виробництва є сукупним еколого-економічним явищем. Це пояснюється тим, що поряд з плануванням екологічних показників, плануванню підлягають витрати та доходи.

Не менш важливою є функція організації взаємодії. Ця функція цілком пов'язана з веденням мисливського господарства. Вона стосується не тільки організації органів управління, а й організації процесу ведення мисливського господарства. Важливе значення при цьому має організація робіт з

мисливського упорядкування робіт. Провідним підприємством, яке проводить упорядкування мисливських угідь, є Українське державне проектне лісовпорядне об'єднання "Укрдержліспроект". На керівника виробничої структури, організованої для упорядкування мисливських угідь, покладаються такі завдання: загальне керівництво польовими і камеральними роботами; організація первинних виробничих структур, розподіл між ними об'єктів робіт з поставкою відповідних завдань; узгодження робіт із замовниками щодо типології та бонітування мисливських, методів та термінів обліку чисельності мисливської фауни; проведення колективного тренування та, якщо є потреба, тренувань, що стосуються обліку чисельності мисливської фауни; збір інформації для виявлення впливу окремих чинників на кожен вид мисливської фауни; постійний контроль за ходом проведення всіх видів робіт [5].

Третьою функцією менеджменту є функція мотивації. Мотивація – це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукування себе та інших працівників до діяльності, що спрямована на досягнення особистих цілей або цілей організації [1]. Базою формування мотивації є потреби і винагороди.

Щодо мисливсько-господарської діяльності, то мотивація має вкрай важливе значення. Під цим терміном ми будемо розуміти таку управлінську діяльність, яка стимулює охорону, відтворення та раціональне використання ресурсів мисливських угідь та фауни. Такий процес неможливий без узгодженого і дієвого правового, нормативного та еколого-економічного механізму з боку держави. Стосовно еколого-економічних важелів мотивації охорони, відтворення та раціонального використання ресурсів мисливських угідь та фауни, то такий механізм ми запропонували на основі платежів за спеціальне використання [2].

Контроль – це вид управлінської діяльності, за допомогою якого керівництво організації визначає, наскільки правильні його управлінські рішення [1]. Стосовно контролю за веденням мисливського господарства, то тут здійснюється авторський нагляд. Він проводиться через п'ять років після упорядкування мисливських угідь, але не менше двох разів за ревізійний період і охоплює таке: визначення повноти використання інструктивних матеріалів, що стосуються мисливського упорядкування; відповідність виконання користувачами обсягів робіт, запланованих мисливським упорядкуванням; відповідність експлуатаційних заходів, правильність проведення полювань, оформлення в натурі експлуатаційних і відтворювальних ділянок; контрольний облік чисельності диких мисливських тварин на площі не менше 25 % території мисливських угідь користувача; порівняння проектної і істотної чисельності основних видів мисливських тварин; аналіз використання кормів [5].

У разі виявлення систематичного невиконання користувачем мисливських угідь обов'язків щодо охорони, раціонального використання та відтворення мисливських угідь, обумовлених у проекті розвитку мисливського господарства чи договорі між користувачем мисливських угідь та власником (користувачем) земельних ділянок або місцевим органом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, органи, які розглядають звіт про нагляд, скеровують

до відповідної Ради подання про позбавлення користувача мисливських угідь права користування мисливськими угіддями [5].

Також здійснюється ще і егерський контроль, головна мета якого полягає у правильності проведення процесу полювання, а також у боротьбі з браконьєрством. Отже, ведення мисливського господарства потребує сучасних підходів. Такі підходи повинні будуватися на еколого-економічних засадах та сучасному менеджменті.

Література

1. Кузьмін О.Є. Сучасний менеджмент. – Львів: Центр Європи, 1995. – 176 с.
2. Муравйов Ю.В. Нормативи плати за спеціальне використання лісових мисливських угідь та фауни як інструмент реалізації екологічної політики: Дис.... канд. екон. наук: 08.08.01. – Львів: Афіша, 2001. – 174 с.
3. *Forestry policy in Europe*. FAO Forestry Department: 1988. – 283 p.
4. Малиновский А.В. Охотничье хозяйство европейских социалистических стран. – М.: Лесн. пром-сть, 1973. – С. 18-89.
5. Інструкція з упорядкування мисливських угідь України. – К.: Держком. лісового господарства України, 2000. – 85 с.

УДК 630*68:347.77(477)

Аспірант О.Ю. Галкін – НЛТУ України

СИСТЕМА ПРАВ ВЛАСНОСТІ НА ЛІСОВІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Висвітлено аспекти діючої системи прав власності в лісовому господарстві України, які перешкоджають здійсненню ефективного управління лісокористуванням в умовах переходу до ринкової економіки. Висвітлено принципові відмінності цієї системи в Західно- і Центральноєвропейських країнах порівняно з Україною. Запропоновано кроки, які необхідно здійснити, щоб реформувати нині діючу економічну модель ведення лісового господарства.

Ключові слова: лісове господарство, лісова політика, реформи, право власності

Doctorate O.Y. Halkin – NUFWT of Ukraine

Property rights system on forest resources of Ukraine: critical analysis

In the paper it has been shown different aspects of existing property rights system in the forestry sector of Ukraine, which hamper to run effective forest management based on market economy principles. The principle differences of such kind system in Ukraine and Western and Central European countries have been highlighted. The steps towards reforming existed model of forest management proposed.

Keywords: forest sector, forest policy, reforms, property rights

Урегульованість майнових відносин на лісові ресурси є вихідним пунктом для розвитку лісового господарства. Сучасна система прав власності на лісові ресурси, що діє в Україні, є недосконалою і стоїть на перешкоді ефективному лісокористуванню.

Система прав власності на лісові ресурси – це визначена сукупність прав власника лісу на землі лісового фонду і лісові ресурси [4, 7, 10, 11]. Різноманітні види і форми власності становлять систему прав власності на лісові ресурси, яку розбудовують органи влади в межах своїх прав.

Через те, що інформація про приватну власність взагалі, а про приватну власність на лісові ресурси – тим більше, була надмірно ідеологізована, в